

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2002:21

Rikosprosessin tarkistaminen

*Lausunnot työryhmän osamietinnöstä
Tiivistelmä*

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2002:21

Rikosprosessin tarkistaminen

*Lausunnot työryhmän osamietinnöstä
Tiivistelmä*

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2002

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-084-9
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
11.10.2002

<p>Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)</p> <p>lainsäädäntösihteeri Mari Aalto</p>	<p>Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä</p>		
	<p>Toimeksiantaja Oikeusministeriö</p>		
	<p>Toimielimen asettamispäivä</p>		
<p>Julkaisun nimi</p> <p>Rikosprosessin tarkistaminen Lausunnot työryhmän osamietinnöstä Tiivistelmä</p>			
<p>Julkaisun osat</p>			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Oikeusministeriön asettama rikosprosessin tarkistamistyöryhmä luovutti 24 päivänä toukokuuta 2002 osamietintönsä (työryhmämietintö 2002:4). Osamietintö sisältää ehdotukset tietyistä erityiskysymyksistä, jotka työryhmän tuli toimeksiannon mukaan ensin selvittää.</p> <p>Mietinnöstä pyydettiin lausunto yhteensä 41 viranomaiselta ja järjestöltä, joista 36 toimitti lausuntonsa.</p> <p>Tiivistelmä sisältää asiakokonaisuuksittain lausunnonantajien yleiset ja yksityiskohtaiset näkemykset mietinnön ehdotuksista.</p>			
<p>Avainsanat: (asiasanat)</p> <p>Oikeudenkäyntimenettely, rikosprosessi, todis tajansuojelu</p>			
<p>Muut tiedot</p> <p>Yhteyshenkilö oikeusministeriössä Mari Aalto</p>			
<p>Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2002:21</p>	<p>ISSN 1458-7149</p>	<p>ISBN 952-466-084-9</p>	
<p>Kokonaissivumäärä</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>Hinta</p>	<p>Luottamuksellisuus julkinen</p>
<p>Jakaja Oikeusministeriö</p>	<p>Kustantaja Oikeusministeriö</p>		

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum
11.10.2002

<p>Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)</p> <p>Lagstiftningssekreterare Mari Aalto</p>	<p>Typ av publikation Sammandrag av utlåtanden</p>		
	<p>Uppdragsgivare Justitieministeriet</p>		
	<p>Datum då organet tillsattes</p>		
<p>Publikation (även den finska titeln) Översyn av straffprocessen. Utlåtanden av arbetsgruppens delbetänkande. Sammandrag (Rikosprosessin tarkistaminen. Lausunnot työryhmän osamietinnöistä. Tiivistelmä)</p>			
<p>Publikationens delar</p>			
<p>Referat</p> <p>Den av justitieministeriet tillsatta arbetsgruppen för översyn av straffprocessen överlämnade 24.5.2002 sitt delbetänkande (arbetsgruppsbetänkande 2002:4). Delbetänkandet innehåller förslagen om vissa specialfrågor som arbetsgruppen enligt uppdraget först skulle reda ut.</p> <p>Ett utlåtande om betänkandet begärdes sammanlagt av 41 myndigheter och organisationer av vilka 36 gav sitt utlåtande.</p> <p>Sammandraget innehåller enligt temablocken remis instansernas allmänna och detaljerade synpunkter på förslagen i betänkandet.</p>			
<p>Nyckelord Rättegångsförfarande, straffprocess, skydd av vittnet</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) Kontaktperson vid justitieministeriet Mari Aalto</p>			
<p>Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2002:21</p>	<p>ISSN 1458-7149</p>	<p>ISBN 952-466-084-9</p>	
<p>Sidoantal</p>	<p>Språk finska</p>	<p>Pris</p>	<p>Sekretessgrad offentlig</p>
<p>Distribution Justitieministeriet</p>		<p>Förlag Justitieministeriet</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

Työryhmän mietintö ja siitä pyydetty lausunnot.....	1
Todistajien suojeleminen ja teknisten apuvälineiden hyödyntäminen.....	4
Lasten ja henkisesti toiminnaltaan häiriintyneiden kuuleminen.....	9
Asian kiireelliseksi julistaminen.....	12
Rikoshyötyä koskevan tuomion purkaminen.....	18
Muita huomioita.....	20

RIKOSPROSESSIN TARKISTAMINEN; TYÖRYHMÄN OSAMIENTINTÖ - TIIVISTELMÄ LAUSUNNOISTA

Työryhmän mietintö ja siitä pyydetty lausunnot

Oikeusministeriö asetti 22 päivänä toukokuuta 2001 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää rikosprosessiuudistuksen seurannassa esillä olleet käytännön epäkohdat siltä osin kuin niissä on kysymys sellaisista asioista, joihin voidaan vaikuttaa tehokkaasti lainsäädännöksin. Työryhmän tehtävä on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa työryhmän tuli laatia ehdotus tietyistä erityiskysymyksistä.

Työryhmä luovutti yksimielisen osamietintönsä 24 päivänä toukokuuta 2002 (työryhmämietintö 2002:4). Mietintö on laadittu hallituksen esityksen muotoon. Esityksen tavoitteena on ensinnäkin parantaa todistelutarkoituksessa kuultavien suoja oikeudenkäynnissä. Tältä osin ehdotetaan, että oikeudenkäymiskaareen otettaisiin säännökset siitä, miten ja millä edellytyksillä henkilöä voitaisiin kuulla tuomioistuimen pääkäsittelyssä asianosaisen läsnä olematta. Ehdotuksen mukaan tämä olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos tuomioistuin harkitsisi tämän soveliaaksi ja menettely olisi tarpeen kuultavan tai tämän läheisen henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta.

Todistajan suojaamiseksi ja myös todistelutapahtuman helpottamiseksi ehdotetaan, että tietyin edellytyksin todistajaa, muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä tai asianomistajaa voitaisiin kuulla pääkäsittelyssä hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos kuultavan kertomuksen uskottavuutta voitaisiin arvioida luotettavasti ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan tai jos kuultava ei esimerkiksi sairauden vuoksi voisi saapua pääkäsittelyyn, kuuleminen voisi tapahtua myös puhelimitse. Teknisten laitteiden välityksellä tapahtuva kuuleminen edellyttäisi aina sitä, että tuomioistuin katsoo tällaisen kuulemisen soveliaaksi.

Alle 15-vuotiaan lapsen tai henkilön, jonka henkinen toiminta on häiriintynyt, kuulemismenettelystä todistelutarkoituksessa tuomioistuimessa ehdotetaan otettavaksi oikeudenkäymiskaaren tarkemmat säännökset. Lisäksi ehdotetaan, että alle 15-vuotiaan henkilön tai henkilön, jonka henkinen toiminta on häiriintynyt, esitutkinnassa antamaa kuva- ja äänitalennettua kertomusta voitaisiin käyttää tuomioistuimessa todisteena.

Uutena instituutiona oikeudenkäymiskaaren ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, millä perusteella ja minkälaisessa menettelyssä asianosainen voisi saada asiansa julistettua kiireelliseksi. Tuomioistuin voisi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että asia julistetaan kiireelliseksi, jos asian käsittelemiselle ennen muita tuomioistuimessa käsiteltäviä asioita olisi painava syy ottaen huomioon asian erityinen merkitys asianosaiselle, mahdollisesta viipymisestä aiheutuva erityinen vahinko tai haitta, asian laatu ja muut kiireelliseksi julistamiselle esitetyt perusteet. Kiireelliseksi julistettu asia olisi käsiteltävä ilman aiheetonta viivästystä ennen muita asioita.

Lisäksi ehdotus sisältää säännökset ylimääräisestä muutoksenhausta menettämisseuraamusta koskevaan tuomioon sekä rikosasian vastaajan vahingoksi että hänen edukseen.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 41 viranomaiselta ja järjestöltä, joista seuraavat toimittivat lausuntonsa oikeusministeriölle:

sisäasiainministeriö

puolustusministeriö

sosiaali- ja terveysministeriö

valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri

eduskunnan apulaisoikeusasiamies

Vaasan hovioikeus

Helsingin hovioikeus

Kouvolan hovioikeus

Rovaniemen hovioikeus

Itä-Suomen hovioikeus

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Helsingin hallinto-oikeus

Espoon kärjäoikeus

Helsingin kärjäoikeus

Joensuun kärjäoikeus

Lahden kärjäoikeus

Oulun kärjäoikeus

Rovaniemen kärjäoikeus

Tampereen kärjäoikeus

Turun kärjäoikeus

Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäosasto

Helsingin kihlakunnan syyttäjävirsto

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjävirsto

Tampereen kihlakunnan syyttäjävirsto

Turun kihlakunnan syyttäjävirsto

Keskusrikospoliisi

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos

Tampereen kihlakunnan poliisilaitos

Turun kihlakunnan poliisilaitos

Kärjäoikeustuomarit ry

Suomen Asianajajaliitto

Suomen Lakimiesliitto ry

Suomen Demokraattiset Lakimiehet ry (Demla)

Rikosuhripäivystys

Raiskauskriisikeskus Tukinainen (ei lausuntopyyntöä)

professori Antti Jokela

Korkein oikeus ei antanut työryhmän mietinnöstä lausuntoa, mutta toimitti asiaa koskevan muiston.

Lisäksi lausunto oli pyydetty Turun hovioikeudelta, Forssan käräjäoikeudelta, Vaasan kihlakunnan poliisilaitokselta, professori Juha Lappalaiselta ja professori Jyrki Virolaiselta.

Tiivistelmässä lausunnonantajien näkemyksiä työryhmän ehdotuksista käsitellään asiakkoittain selostaen jokaisen asian kohdalla ensin yleiset ja sen jälkeen yksityiskohtaiset huomiot. Lausunnonantajien näkemyksiä selostettaessa tiivistelmään on erityisesti koottu lainsäädäntöä koskevat parannusehdotukset. Lopuksi kerrotaan lausunnonantajien muista kuin osamietintöön liittyvistä ehdotuksista.

Todistajien suojeleminen ja teknisten apuvälineiden hyödyntäminen

Suhtautuminen ehdotukseen ja yleisiä huomioita

Esityksessä ehdotetaan OK 17 luvun 34 §:ää muutettavaksi siten, että todistajaa tai muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä sekä asianomistajaa voitaisiin kuulla pääkäsittelyssä asianosaisen läsnä olematta. Kuulemisen edellytyksistä säädettäisiin 1 momentissa. Pykälän 2 momentin mukaan asianosaisille olisi varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä. Pykälän 3 momentin mukaan kuulemiseen yleisön läsnä olematta sovellettaisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia.

OK 17 luvun 34 a §:ään otettaisiin säännökset siitä, että todistelua voitaisiin pääkäsittelyssä ottaa vastaan teknisiä apuvälineitä käyttäen siten, ettei kuultava henkilö ole itse henkilökohtaisesti tuomioistuimen istuntosalissa läsnä. Pykälän 1 momentin mukaan todistajaa tai muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä sekä asianomistajaa voitaisiin tietyin edellytyksin kuulla pääkäsittelyssä hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Pykälän 2 momentin mukaan asianosaisille olisi varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä. Pykälän 3 momentin mukaan eräissä tilanteissa, jotka eivät liity todistajan suojelemaan, kuulemisessa voitaisiin käyttää videoneuvottelun sijaan puhelinta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies, sosiaali- ja terveysministeriö, Vaasan hovioikeus, Helsingin hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Espoon käräjäoikeus, Helsingin käräjäoikeus, Joensuun käräjäoikeus, Lahden käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Rovaniemen käräjäoikeus, Tampereen käräjäoikeus, Turun käräjäoikeus, Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto, Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Tampereen kihlakunnan syyttäjänvirasto, Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto, Keskusrikospoliisi, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos, Tampereen kihlakunnan poliisilaitos, Turun kihlakunnan poliisilaitos, Käräjätuomarit ry, Raiskauskriisikeskus Tukinainen ja professori Jokela pitävät ehdotettuja säännöksiä perusteltuina.

Valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri ja sosiaali- ja terveysministeriö suhtautuvat varauksellisesti todistajien ja muiden todistelutarkoituksessa kuultavien henkilöiden kuulemiseen puhelimitse.

Eräät lausunnonantajat huomauttavat, että ehdotetuilla toimenpiteillä ei ole suurta merkitystä suojaa tarvitseville todistajille ja että säännöksillä pääosin kirjataan lakiin nykyisin jo sovellettava käytäntö. Ehdotetut säännökset koskevat vain oikeudenkäyntiä, mutta todistajan suoje-
lua tarvittaisiin myös ennen oikeudenkäyntiä ja sen jälkeen. Useissa lausunnoissa todetaan, että olisi kiinnitettävä huomiota myös turvatarkastuksiin tuomioistuimissa, tuomioistuinten odotustilajärjestelyihin, esitutkintapöytäkirjaan merkittäviin tietoihin, samoin kuin muihin käytännön kysymyksiin. Osa lausunnonantajista kannattaa pidemmälle menevien keinojen -
kuten anonyymien todistelun - käyttöön ottamista.

Useissa lausunnoissa todetaan myös, että ehdotettujen säännösten tullessa voimaan tuomioistuimilla on oltava käytössään lain soveltamisen edellyttävät tekniset välineet ja henkilökunta on koulutettava niitä käyttämään. Eräiden lausunnonantajien mukaan laitehankintojen taloudelliset vaikutukset olisi otettava huomioon hallituksen esitystä laadittaessa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Helsingin hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Lahden käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto, Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto, Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Keskusrikospoliisi, Suomen Lakimiesliitto ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen toteavat, että

suojattavien piirin laajentaminen todistajan lisäksi kaikkiin todistelutarkoituksessa kuultaviin on perusteltua. Eräissä lausunnoissa todetaan hyväksi myös menettelyn mahdollistaminen silloinkin, kun uhka kohdistuu läheiseen.

Eduskunnan apulaisoikeusasiames korostaa sitä, että asianosaisilla on oltava mahdollisuus esittää kysymyksiä kuultavalle itse eikä pelkästään asiamiehen välityksellä.

Helsingin hallinto-oikeus toteaa, että jatkovalmistelussa hallintolainkäyttölakia olisi muutettava niin, että sekä 34 § että 34 a § soveltuvat myös hallintolainkäyttöön.

Pykäläkohtaisia huomioita

34 §

Oulun käräjäoikeus katsoo, että määrittely ”todistajaa, muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä ja asianomistajaa” ei ole onnistunut. Käräjäoikeus ehdottaa sanamuotoa ”todistelutarkoituksessa kuultavaa asianosaista ja asianomistajaa muutoinkin, todistajaa ja muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä”. *Oulun käräjäoikeus* ehdottaa myös, että uhan sijaan puhuttaisiin uhkauksesta.

Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto toteaa, että verbi harkitaan viittaa nyt vain soveliaisuuden tutkimiseen, ei sen sijaan syiden olemassaolon selvittämiseen, ja parempi sanamuoto olisikin esimerkiksi ”... jos tuomioistuin harkitsee tämän olevan soveliasta ja katsoo menettelyn tarpeelliseksi...”.

Professori Jokela ehdottaa lisättäväksi pykälään kohdan, joka mahdollistaisi todistajan kuulemisen tilanteissa, joissa asianosainen on ilman laillista estettä jäänyt saapumatta oikeuteen. Tämän lisäksi pitäisi muuttaa myös säännöksiä pääkäsittelyn peruuttamisesta.

Helsingin hallinto-oikeus huomauttaa, että 51 §:n viittaussäännöstä tulee myös muuttaa.

34 a §

Lahden käräjäoikeus on sitä mieltä, että edellytyksenä kuulemiselle teknisiä apuvälineitä käyttäen tulee aina olla se, että kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman kuultavan henkilökohtaista läsnäoloa pääkäsittelyssä.

Lahden käräjäoikeuden mukaan näköyhteys ei aina ole tarpeen, vaan sitä tulisi voida rajoittaa. Jos näköyhteyttä ei aina edellytettäisi, pykälän 3 momentti voitaisiin poistaa tarpeettomana.

Lahden käräjäoikeus kritisoi ilmaisua ”todisteen merkitys”, koska tuomioistuimien ei voi arvioida asiaa etukäteen. Käräjäoikeus ehdottaa 1 momentin 1 kohtaan seuraavaa sanamuotoa: ”kuultava ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn tai jos hänen henkilökohtaisesta saapumisestaan pääkäsittelyyn aiheutuu kohtuuttomasti kustannuksia tai kohtuutonta haittaa ottaen huomioon todistelun välittömyyden merkitys asiassa”.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan osalta *Oulun käräjäoikeus* ehdottaa soveltamiskäytäntöä paremmin ohjaavaa sanamuotoa ”kuultava ei sairauden tai muun syyn vuoksi tosiasiallisen esteen vuoksi voi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn”.

Turun käräjäoikeus ehdottaa 1 momentin 1 kohtaan lisäystä, jonka mukaan teknisiä apuvälineitä voitaisiin käyttää silloin, jos kuultavan henkilökohtaisesta saapumisesta pääkäsittelyyn aiheutuu *jutun laatuun nähden* kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Professori Jokela ehdottaa 1 momentin 4 kohdan sanamuotoa laajennettavaksi siten, että videoneuvottelu olisi käytössä aina silloin, kun kuultavaa ei hänen nuoren ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi voida hänelle haittaa aiheuttamatta kuulla henkilökohtaisesti tuomioistuimessa.

Helsingin kihlakunnan syyttäjänviraston mukaan todistajien ja asianomistajien kuuleminen tulisi voida suorittaa video- tai puhelinneuvotteluna myös silloin, kun vastaaja jättää toistuvasti saapumatta pääkäsittelyyn tai kun hänet tuodaan poliisin noutamana pikaisesti

järjestettyyn pääkäsittelyyn. Näin toistuvista peruutuksista asianomistajille ja todistajille aiheutuvia kustannuksia ja haittaa voitaisiin vähentää.

Rovaniemen hovioikeuden mukaan videoyhteyden järjestäminen ja maksaminen tulisi määrätä sen asianosaisen tehtäväksi, joka haluaa kuulla jotakuta henkilöä videoyhteyden välityksellä.

Eduskunnan apulaisoikeuskanslerin ja sosiaali- ja terveysministeriön mukaan puhelimitse kuulemisen käyttöalaa olisi hyvä täsmentää itse säännöksessä, jotta se ei jäisi liaksi yksinomaan tuomioistuimen harkintaan ja väljenisi laajemmaksi kuin perusteluissa on katsottu välittömyysperiaatetta loukkaamatta olevan mahdollista.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että 1 momentin 1 kohdan nojalla puhelimitse kuultava henkilö olisi hyvä velvoittaa menemään viranomaisen luo puhelinkuulemisen ajaksi. Kysymys voi tällaisen henkilön osalta olla tilanteesta, jossa myös hänen uskottavuuttaan arvioidaan. Tältä osin perustelut ja lakiehdotus ovat ristiriidassa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoo, että rikoslain 15 luvun perätöntä lausumaa koskevien säännösten soveltuminen teknisten laitteiden välityksellä tapahtuvaan kuulemiseen ei ole selvää.

Anonyymi todistelu

Mietinnössä selvitetystä syistä työryhmä ei ehdota anonyymien todistelun mahdollistamista siinä muodossa, että todistajan nimi jäisi lopullisesti oikeudenkäynnissä paljastumatta. Työryhmän mukaan tilannetta on kuitenkin seurattava.

Valtakunnansyyttäjänvirasto, Helsingin käräjäoikeus, Lahden käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto, Suomen Lakimiesliitto, Suomen Asianajajaliitto ja Demla pitävät työryhmän näkemystä anonyymista todistelusta perusteltuna.

Sisäasiainministeriö, Tampereen käräjäoikeus, Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos ja Turun kihlakunnan poliisilaitos kannattavat anonyymien

todistelun mahdollistamista. Myös *Turun käräjäoikeus*, *Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto*, *Keskusrikospoliisi* ja *professori Jokela* pitävät anonyymien todistelun mahdollistamista harkinnanarvoisena. Todistajien ja muiden todistelutarkoituksessa kuultavien henkilöiden uhkaaminen on vakavimman ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden tutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä jo nykyisin yleistä. Uhkailun pelätään olevan lisääntymässä.

Valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri katsoo, että todistajiin kohdistuvasta uhkailusta olisi hankittava tarkempaa tietoa ja ryhdyttävä sen jälkeen tarvittaviin toimenpiteisiin. *Helsingin hovioikeus*, *Kouvolan hovioikeus* ja *Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto* yhtyvät siihen, että tilannetta on edelleen seurattava ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin. Osa lausunnonantajista kertoo, että jo nykyisinkin esiintyy tilanteita, joissa anonyymi todistelu saattaisi olla tarpeen. *Itä-Suomen hovioikeus* toteaa, että jossain muodossa anonyymi todistelu joudutaan tulevaisuudessa sallimaan.

Kukaan anonyymia todistelua kannattaneista lausunnonantajista ei tee konkreettista ehdosta siitä, miten ja minkälaisissa tilanteissa anonyymi todistelu tulisi mahdollistaa.

Lasten ja henkiseltä toiminnaltaan häiriintyneiden kuuleminen

Suhtautuminen ehdotukseen ja yleisiä huomioita

Esityksessä ehdotetaan OK 17 luvun 11 §:n 2 momenttiin otettavaksi säännös, joka mahdollistaisi videotallenteeseen tai muuhun siihen rinnastettavaan kuva- ja äänitallenteeseen tallennetun esitutkintakertomuksen käyttämisen todisteena tuomioistuimessa. Tallennetun kertomuksen ottaminen todisteena huomioon edellyttäisi, että syytetylle olisi jossain vaiheessa ennen pääkäsittelyä varattu mahdollisuus esittää kuulusteltavalle kysymyksiä.

OK 17 luvun 21 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä kävisi tarkemmin ilmi, millä edellytyksillä lasta tai muuta pykälässä tarkoitettua henkilöä voidaan kuulla todistajana tai todistelutarkoituksessa ja millä tavalla kuulemisen tulee tapahtua. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset kuulemisen edellytyksistä ja 2 momenttiin tukihenkilön

määräämisestä kuultavalle. Kuulustelun toimittamista koskevista yksityiskohtaisemmista säännöksistä ehdotetaan säädettäväksi 3 momentissa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies, sosiaali- ja terveysministeriö, Vaasan hovioikeus, Helsingin hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Espoon käräjäoikeus, Joensuun käräjäoikeus, Lahden käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Rovaniemen käräjäoikeus, Tampereen käräjäoikeus, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto, Lahden kihlakunnan syyttäjänvirasto, Tampereen kihlakunnan syyttäjänvirasto, Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto, Turun kihlakunnan poliisilaitos, Suomen Lakimiesliitto, Käräjäoikeustuomarit ry ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen pitävät ehdotuksia perusteltuina. *Korkeimman oikeuden muistion* mukaan ehdotetut täsmennykset ja lisäykset ovat tarpeellisia ja asianmukaisia. *Tampereen käräjäoikeus* suhtautuu epäilevästi 11 §:n ja myönteisesti 21 §:n muutosehdotukseen. *Professori Jokela* pitää 11 §:n muutosesityksiä turhina, koska asiasta on jo hallituksen esitys. Sen sijaan 21 §:ssä ehdotettu säännös on hänen mielestään aiheellinen.

Useat lausunnonantajat huomauttavat, että myös hallituksen esitykseen esitutkinta- ja pakkokeinolain muuttamisesta (HE 52/2002 vp) sisältyy ehdotus videotallenteen käyttämisestä oikeudessa todisteena. Samoin monet lausunnonantajat toteavat, että vaikka voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä videotallenteiden käyttämisestä todisteena, niitä on nykyisinkin otettu todisteina huomioon. Ikärajan säilyttämistä ennallaan pidetään lausunnoissa perusteltuna, samoin mahdollisuutta määrätä kuultavalle tukihenkilö.

Pykäläkohtaisia huomioita

11 §

Sosiaali- ja terveysministeriön ja *Oulun käräjäoikeuden* mukaan kyselyoikeus tulisi taata muillekin asianosaisille kuin syytetyille. *Tampereen kihlakunnan poliisilaitos* katsoo, että syytetyn kyselyoikeus taataan riittävästi jo esitutkintalain 34 §:ssä.

Espoon käräjäoikeus toteaa, että videotallenteen liittämisen esitutkinta-aineistoon tulisi edellyttää kyselymahdollisuuden takaamista. Näin vältettäisiin tilanteet, joissa esitutkintaa olisi tuomioistuinvaiheessa täydennettävä kyselymahdollisuuden järjestämiseksi. *Tampereen käräjäoikeus* puolestaan ehdottaa, että lakiin lisättäisiin mahdollisuus erityisestä syystä käyttää tallennetta todisteena, vaikka syytetyllä ei olisi ollut kyselyoikeutta.

Helsingin käräjäoikeuden mukaan tallenteiden käyttö ei saa muodostua pääsäännöksi eikä säännöksessä tarkoitettu tallenne saa olla pääasiallinen näyttö asiassa. Myös *Oulun käräjäoikeus* pitää esitutkintakertomusten hyödyntämistä todisteina ongelmallisena ja katsoo, että tallenne voisi olla vain lisänäyttöä asiassa.

Turun käräjäoikeus katsoo, että tuomioistuimella tulisi olla mahdollisuus kieltää videotallenteen käyttäminen todisteena.

Kouvolan hovioikeuden mielestä säännös saattaa olla liian ahtaasti rajattu koskemaan vain lasten ja henkiseltä toiminnaltaan häiriintyneiden esitutkintakertomuksia.

Suomen Asianajajaliitto ehdottaa, että lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan säännöksessä mainitussa tilanteessa epäillylle olisi viran puolesta määrättävä puolustaja ja myös puolustajalle olisi varattava tilaisuus kysymysten esittämiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että lääkärit, psykologit ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat joutuvat ottamaan merkittävää esitutkinnallista ja oikeudellista vastuuta, koska esityksen mukaan tallenne voi koskea tällaisen henkilön ja lapsen välistä keskustelua. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija voi myös joutua esittämään syytetyn kysymykset lapselle. Tämä saattaa edellyttää lisäkoulutuksen järjestämistä. Lausunnonantajan mukaan käsitettä henkiseltä toiminnaltaan häiriintynyt tulisi selventää perusteluissa.

Rovaniemen käräjäoikeus toteaa, että tuomioistuimiin tulee hankkia riittävästi laitteita kertomusten purkamista varten.

21 §

Haukiputaan kihlakunnanviraston mukaan vaatimus siitä, että lapsen kuuleminen olisi mahdollista vain silloin, kun kertomuksella on keskeinen merkitys asian selvittämiseksi, on liian kova edellytys ja saattaa tarkoittaa kuulemismahdollisuuden kaventumista nykyiseen verrattuna. Lausunnonantaja katsoo, ettei 3 momentissa ehdotettu menettely ole perusteltu.

Tampereen käräjäoikeus ehdottaa, että lakiin otettaisiin nimenomainen säännös, jonka mukaan lapsen kuuleminen asianosaisen läsnä olematta olisi mahdollista, jos kuulemisesta muutoin aiheutuu lapselle kärsimystä.

Useissa lausunnoissa kannatetaan mahdollisuutta määrätä kuultavalle tukihenkilö. *Kouvolan hovioikeus* ja *professori Jokela* toteavat, että myös muilla kuin säännöksessä mainituilla henkilöillä saattaisi olla tarvetta saada tukihenkilö avukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan laissa tai perusteluissa tulisi selvittää tukihenkilön salassapitovelvollisuuden määräytyminen.

Asian kiireelliseksi julistaminen

Suhtautuminen ehdotukseen ja yleisiä huomioita

Mietinnössä ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren 28 lukuun otettavaksi säännökset siitä, millä perusteella ja minkälaisessa menettelyssä asianosainen voisi saada asiansa julistettua kiireelliseksi. Mietinnön mukaan ehdotus parantaisi asianosaisten oikeusturvaa ja varmistaisi sen, että Suomen lainsäädäntö on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklan uuden tulkintakäytännön mukainen.

Sisäasianministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto, Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto, Käräjäoikeustuomarit ry, Suomen Asianajajaliitto, Demla ja Rikosuhripäivystys pitävät ehdotettua sääntelyä tarpeellisena tai ainakin periaatetasolla kannatettavana. Tuomioistuimista *Kouvolan hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Joensuun käräjäoikeus, Oulun*

käräjäoikeus ja Rovaniemen käräjäoikeus hyväksyvät sen, että kiireelliseksi julistamisesta otetaan lakiin säännökset, joskin osa niistä näkee asiassa myös varjopuolia.

Suomen Lakimiesliitto, Vaasan hovioikeus, Helsingin hovioikeus, Espoon käräjäoikeus, Helsingin käräjäoikeus, Lahden käräjäoikeus, Tampereen käräjäoikeus, Turun käräjäoikeus, Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Keskusrikospoliisi ja professori Jokela suhtautuvat kiireelliseksi julistamiseen joko torjuvasti tai ainakin varauksellisesti. *Korkeimman oikeuden muistion* mukaan ehdotetut säännökset eivät ole välttämättömiä eivätkä tarpeellisia.

Useiden lausunnonantajien mukaan säännöksiä sovellettaessa on huolehdittava kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamisesta siinä suhteessa, ettei kiireelliseksi julistamisen käyttö johda muiden juttujen käsittelyaikojen pidentymiseen. Samoin monet lausunnonantajat toteavat kiireelliseksi julistamisen koskevan vain asian käsittelyä tuomioistuimessa ja korostavat joutuisan käsittelyn olevan tärkeää myös jo esitutkinta- ja syyteharkintavaiheessa.

Korkeimman oikeuden muistion mukaan pyyntöjä voi tulla runsaasti, mikä aiheuttaa turhaa byrokratiaa ja ruuhkauttaa tuomioistuimia. Muistion mukaan helposti näennäiseksi jäävien uudistusten sijaan tulisi varmistaa tuomioistuinten riittävät resurssit ja torjua syitä, jotka aiheuttavat pääkäsittelyjen peruuntumisia. Tuomioistuimista *Vaasan hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Helsingin hovioikeus, Espoon käräjäoikeus, Helsingin käräjäoikeus, Lahden käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Rovaniemen käräjäoikeus, Tampereen käräjäoikeus* ja *Turun käräjäoikeus* esittävät samansuuntaisia näkökantoja – joko jyrkempiä tai lievempiä. Useat tuomioistuimet korostavat lausunnossaan sitä, että epäviralliset kiirehtimispyynnöt pyritään täyttämään työtilanteen mukaan niin hyvin kuin mahdollista. Uusi sääntely ei siten toisi lisäarvoa, vaan vain lisää työtä tuomioistuimille. Useissa lausunnoissa – myös muiden kuin tuomioistuinten antamissa – korostetaan sitä, että asian viipyminen johtuu usein asianosaisista itsestään tai asiaa ei jonkin käsittelyyn liittyvän esteen vuoksi saada ratkaistua.

Suomen Asianajajaliitto esittää epäilyksiä sen suhteen, täyttääkö voimassa oleva lainsäädäntö Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklan vaatimukset ratkaisun *Kudla v. Puola* valossa.

Suomen Lakimiesliitto esittää selvitetäväksi, onko uuden muotosidonnaisen menettelyn säätäminen ylipäättään tarpeen ja olisiko aikaisemman OK 16:4 §:n 2 momentin kaltainen kantelu aiheuttomasta viivästyksestä tehokkaampi keino kuin ehdotettu menettely.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan säännöksillä voi olla huomattava merkitys esimerkiksi työsuhteasioiden tai toimeentulokysymyksiä koskevien riitojen käsittelyssä.

Puolustusministeriö toteaa mietinnöstä puuttuvan maininnan siitä, että myös sotilasoikeudenkäyntiasiat kuuluvat lain nojalla kiireellisiin asioihin.

Kouvolan hovioikeus huomauttaa, ettei työryhmä ole ottanut esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioidessaan huomioon sitä, että asioissa, joissa on myönnetty maksuton oikeudenkäynti ja määrätty oikeudenkäyntiavusta, valtiolle aiheutuu hakemuksen tekemisestä, selvityksen hankkimisesta ja muutoksenhakuprosessista kustannuksia. *Käräjäoikeustuomarit ry* ehdottaa maksuttoman oikeudenkäynnin palkkioasetuksen muuttamista siten, että menestyneen hakemuksen tekemisestä maksettaisiin vain erittäin pieni palkkio ja säädettäisiin palkkionmaksukielto silloin, kun kiirehtimishakemus on perusteeton.

Helsingin hallinto-oikeuden mukaan säännöksen tarpeellisuus tulisi arvioida myös hallintolainkäytön kannalta.

Pykäläkohtaisia huomioita

1 §

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies korostaa sitä, että harkinnassa tulee ottaa huomioon jo kulunut kokonaiskäsittelyaika esitutkinta ja syyteharkinta mukaan lukien. Apulaisoikeusasiamies ehdottaa, että lakiin otettaisiin myös säännös jonkin osakysymyksen julistamisesta kiireelliseksi muutoksenhakuasteessa.

Kouvolan hovioikeus ehdottaa säännöksen kirjoittamista seuraavasti: ”Tuomioistuin voi asianosaisen vaatimuksesta julistaa asian käsittelyn kiireelliseksi, jos siihen on painava syy. Tällaiseksi syyksi voidaan katsoa asian erityinen merkitys asianosaiselle, hänelle viipymisestä aiheutuva erityinen vahinko tai haitta, asian laatu ja muut asianosaisen esittämät perusteet.”

Oulun käräjäoikeus ehdottaa sanamuotoa ”Tuomioistuin voi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että asia julistetaan kiireelliseksi, jos asian käsittelemiselle ennen muita tuomioistuimessa käsiteltäviä asioita on erityisen painava syy huomioon ottaen asian merkitys asianosaiselle, mahdollisesta viipymisestä aiheutuvan vahingon ja haitan laatu ja määrä, asian laatu ja muut kiireelliseksi julistamiselle esitetyt perusteet.”

Rovaniemen hovioikeus ja *Rovaniemen käräjäoikeus* ehdottavat säädettäväksi siitä, että asianosainen voi pyytää kiireelliseksi julistamista vain yhden kerran samassa asiassa.

Rovaniemen käräjäoikeuden mukaan kiireelliseksi julistamisen edellytykset olisi kirjattava lakiin tarkemmin.

Haukiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto katsoo, että kiireelliseksi julistamisen pitäisi edellyttää painavan syyn sijaan erityisen painavaa syytä. Lausunnonantaja toteaa myös, että toisin kuin mietinnön sivulla 64 todetaan, asianomistajalla saattaa olla oikeussuojan tarve kiireelliseksi julistamisen hakemiseen myös silloin, kun hän ei käytä puhevaltaa asiassa. Esimerkiksi lähestymiskieltoasiassa tällainen tilanne saattaa ilmetä.

Helsingin kihlakunnan syyttäjänviraston mukaan syyttäjällä saattaa olla tarve saada juttu ratkaistua nopeasti sellaisen ennakkotapauskysymyksen vuoksi, joka vaikuttaisi esitutkinnassa tai syyteharkinnassa oleviin muihin juttuihin.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että nykyisin kiirehtimispyynnöt tehdään yleensä syyttäjälle. Hakemuksen ratkaiseminen saattaisi edellyttää tuomioistuimelta esimerkiksi esitutkintamateriaalin läpikäymistä, mikä voisi olla välittömän ja suullisen käsittelyn periaatteiden vastaista.

Rikosuhripäivystys ehdottaa perusteluissa mainittavaksi siitä, että tietynlaisissa rikoksissa odottamisen henkisen vaikutukset asianomistajalle voivat olla riittävä syy kiireelliseksi julistamiselle. Tällaisia rikoksia voivat olla esimerkiksi henki- ja seksuaalirikokset.

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen mukaan seksuaalirikokset tulisi säätää lain nojalla kiireellisesti käsiteltäviksi.

2 §

Kouvolan hovioikeuden mukaan hakijan tulisi ilmoittaa, missä ajassa pääasia tulisi saada ratkaistua.

Professori Jokelan mukaan hakemus tulisi voida tehdä myös suullisesti istunnossa.

3 §

Kouvolan hovioikeus ja professori Jokela pitävät säännöstä tarpeettomana.

Oulun käräjäoikeus katsoo, että säännös on liian ympäröivä ja ehdottaa sanamuotoa: ”Ennen kuin tuomioistuin tekee asian kiireelliseksi julistamista koskevan ratkaisun, tuomioistuin on varattava muille asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi. Kuulemisesta voidaan kuitenkin luopua, jos se viivyttäisi asian käsittelyä eikä ole ilmeistä, että kuulematta jättämisestä aiheutuisi muulle asianosaiselle merkittävää haittaa tai vahinkoa.”

Helsingin kihlakunnan syyttäjänviraston mukaan kuulemisen tulisi olla pääsääntö ja kuulematta jättämisen koskea vain tapauksia, joissa on selvää, että hakemukseen tulee suostua tai joissa hakemus on ilmeisen perusteeton. Käsittelyaikataulusta on joka tapauksessa sovittava. Myös *Keskusrikospoliisi* korostaa kuulemisen tärkeyttä ja kuulematta jättämisen ongelmallisuutta suhteessa muutoksenhakuoikeuteen.

4 §

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies ehdottaa, että lakiin otettaisiin säännös siitä, että myös muutoksenhaku kiireelliseksi julistamista koskevaan asiaan on käsiteltävä kiireellisenä.

Helsingin hovioikeuden ja Kouvolan hovioikeuden mukaan lakiin tulisi ottaa säännös siitä, että asia voidaan ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa myös hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa. Kouvolan hovioikeus toteaa, että muutoksenhaku käräjäoikeuden päätökseen on ratkaistava kolmijäsenisessä kokoonpanossa.

Rovaniemen käräjäoikeuden mukaan tulisi tarkentaa, voiko kansliahenkilökunta ratkaista asian.

Helsingin hovioikeus toteaa, ettei mietinnöstä käy selkeästi ilmi, onko ratkaisu lähetettävä tiedoksi kaikille asianosaisille.

5 §

Valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri katsoo, että epäselvyyksien välttämiseksi saattaisi olla hyvä, että säännöksessä olisi tarkemmin määritelty kiireelliseksi julistamista koskevan päätöksen merkitys asian käsittelyjärjestykselle, kaikki asiat kun on perustuslain mukaan käsiteltävä ilman aiheetonta viivästystä.

Helsingin hovioikeuden mielestä ehdotettua säännöstä kiireelliseksi julistettujen asioiden käsittelemisestä ennen muita asioita ilman aiheetonta viivytystä olisi selvennettävä kuulumaan esimerkiksi ”muusta kiireellisyysjärjestyksestä poiketen”.

Kouvolan hovioikeus ehdottaa seuraavaa sanamuotoa: ”Kiireelliseksi julistetut asiat on käsiteltävä tuomioistuimessa viivytyksettä.”

Myös *Rovaniemen hovioikeus*, *Oulun käräjäoikeus*, *Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto* ja *Käräjäoikeustuomarit ry* pitävät ehdotettua sanamuotoa ”ennen muita asioita” epäselvänä. Kaksi ensin mainittua ehdottavat sanamuodon muuttamista vastaamaan perusteluja. Oulun käräjäoikeus ehdottaa sanamuotoa: ”Kiireelliseksi julistetut asiat on käsiteltävä samassa ajassa kuin suoraan laissa erikseen kiireellisesti käsiteltäviksi säädettyt asiat. Myös lain mukaan kiireellinen asia voidaan julistaa kiireelliseksi, jolloin se on käsiteltävä ennen muita tällaisia asioita.”

Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto ehdottaa sanamuotoa parannettavaksi siten, että passiivisen ”ottaen huomioon –ilmaisun” jälkeen objektit ovat perusmuodossa.

Valtioneuvoston apulaisoikeuskanslerin mukaan tuomioistuimen oikeusastejärjestyksen näkökulmasta on jossain määrin ongelmallista, jos alemmassa oikeusasteessa kiireelliseksi julistettu juttu on käsiteltävä kiireellisenä myös ylemmässä oikeusasteessa. Myös *Helsingin hovi-*

oikeuden mukaan asian kiireellisyyden perusteena ollut painava syy voi lakata esimerkiksi käräjäoikeuden ratkaisun sisällön johdosta.

Käräjäoikeustuomarit ry vastustaa ja *Suomen Asianajajaliitto* kannattaa käsittelyaikataulun laatimista. Asianajajaliitto katsoo, että jos aikataulu ei tosiasiallisesti takaisi nopeaa oikeudenkäyntiä, tulisi tästäkin voida valittaa.

6 §

Helsingin hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus ja Espoon käräjäoikeus toteavat, että pykälä ja sen perustelut eivät vastaa toisiaan siltä osin, onko asianosaisilla muutoksenhakuoikeus myönteiseen päätökseen. *Professori Jokelan* mukaan muutoksenhakumahdollisuus myönteiseen päätökseen ei ole tarpeellinen.

Joensuun käräjäoikeus katsoo, että muutoksenhakumahdollisuutta ei ylipäättäen tarvita.

Kouvolan hovioikeus ehdottaa selvennettäväksi sitä, että haettaessa kiireelliseksi julistamista hovioikeudessa, muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen edellyttää valituslupaa.

Käräjätuomarit ry ehdottaa perusteluissa mainittavaksi siitä, että tilanteessa, jossa muutoksenhaku aika on käräjäoikeuden pääasiantarkaisun jälkeen avoinna, kiireellisyysarvion tekeminen kuuluu hovioikeudelle.

Rikoshyötyä koskevan tuomion purkaminen

Mietinnössä ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren ylimääräistä muutoksenhakua koskevaan 31 lukuun otettavaksi säännökset siitä, että lainvoimainen rikostuomio voidaan purkaa erikseen menettämisseuraamusta koskevalta osalta. Rikostuomion purkaminen näiltä osin tulisi mahdolliseksi sekä rikosasian vastaajan eduksi että hänen vahingokseen.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Espoon käräjäoikeus, Helsingin käräjäoikeus, Joensuun käräjäoikeus, Lahden käräjäoikeus, Turun käräjäoikeus, Haudkiputaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto, Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto, Kes-

kusrikospoliisi, Turun kihlakunnan poliisilaitos, Suomen Lakimiesliitto ja professori Jokela pitävät ehdotettua muutosta perusteltuna.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies huomauttaa, että perusteluissa (s. 77) esimerkkinä mainittu tilanne, jossa pelkkää menettämisseuraamusta koskevassa oikeudenkäynnissä on tuomittu menettämisseuraamus ja yksityisoikeudellinen seuraamus, ei ole ROL 3 luvun 1 §:n mukaan mahdollinen.

Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirasto toteaa 31 luvun 8 a §:n osalta, että säännös tarkoittaa uuden tulkinnanvaraisen olennaisuusarvioinnin ottamista lakiin. Perusteluissa olennaisuuden arviointia ei ole täsmennetty. Luvun 9 b §:n osalta syyttäjänviraston mukaan olisi harkittava sitä, että menettämisseuraamus voitaisiin purkaa vastaajan vahingoksi lain ilmeiseen väärään soveltamiseen perustuen.

Keskusrikospoliisi toteaa, että rikostuomion purkaminen erikseen menettämisseuraamuksen osalta ei mahdollista turvaamistoimien käyttöä, joten prosessin avulla mahdollisesti saatavissa oleva hyöty saattaa tosiasiasa jäädä viranomaisten ulottumattomiin. Poliisilla tulisi konfiskaatioprosessin yhteydessä olla käytettävissä esitutkintalain ja pakkokeinolain mukaiset valtuudet.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että rikoshyödystä saatavat tiedot voivat jossain tilanteessa antaa aiheen tutkia myös muiden henkilöiden mahdollista syyllistymistä rahanpesuna tapahtuneeseen kätkemisrikokseen. Asianajajaliitto korostaa alkuperäisen tuomion oikeusvoimavaikutusta ja toteaa, että siihen on voitava luottaa eikä rikoshyödyn määrä saa jäädä vuosikausiksi epävarmuustilaan. Asianajajaliiton mukaan epäselväksi jää se, minkälaisessa tilanteessa syyttäjän tulisi esittää jo nykyisin laissa säädetty laajennettu hyödyn menettämiskaatus ja milloin vaatia vanhaa tuomiota purettavaksi. Asianajajaliitto epäilee, että syyttäjän olisi paljon helpompi menestyä laajennetulla hyötykonfiskaatiovaatimuksella kuin ehdotetulla purkuhakemuksella.

Professori Jokela muistuttaa, että ehdotetut määräajat tulisi saattaa yhteensopiviksi tulossa olevan muutoksenhakutoimikunnan ehdotuksen kanssa.

Korkeimman oikeuden muistion mukaan muutokset ovat tarpeellisia ja hyvin perusteltuja. Kuitenkin on syytä kiinnittää huomiota siihen, että parhaillaan on käynnissä muutoksenhaku-järjestelmän kokonaisuudistus. Kokonaisuudistuksen aikana ei yleensä ole syytä ryhtyä erillisiin, jotain yksityiskohtaa koskeviin lainsäädäntötoimiin ainakaan varmistumatta siitä, että osittaisuudistus on sopusoinnussa kokonaistarkastelussa suunnitteilla olevien muutosten kanssa.

Muita huomioita

Korkeimman oikeuden muistion, Valtakunnansyyttäjänviraston ja Turun kihlakunnan syyttäjänviraston mukaan ihmisten halukkuutta todistajana toimimiseen voitaisiin lisätä nykyistä kannustavammalla todistajien palkitsemisella.

Valtakunnansyyttäjänviraston ja Demlan mielestä voitaisiin harkita, tulisiko rikoskumppaneiden paljastaminen ottaa lakiin rangaistuksen lieventämisperusteeksi.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan siirtymäsäännös saattaisi olla tarpeen erityisesti sen vuoksi, että laki sisältää uudenlaisen purkumahdollisuuden vastaajan vahingoksi.

Turun käräjäoikeus ehdottaa harkittavaksi, voitaisiinko luoda menettely todistajan kuulemiseen siinä tapauksessa, että paikalle haastettu asianosainen on poissa laillista estettä ilmoittamatta. Todistajan ääninauhalle tallennettu kertomus otettaisiin huomioon todisteena, eikä todistetta tarvitsisi uudessa pääkäsittelyssä ottaa uudelleen vastaan, vaan se voitaisiin kuunnella ääninauhalta, jollei olisi erityistä syytä kuulustelun suorittamiseen uudelleen. Menettely edellyttäisi, että esitettävästä todistelusta ja sen vastaanottamisesta asianosaisen poissaolosta huolimatta olisi annettu tieto haasteen yhteydessä eikä poissaololella olisi ollut laillista estettä. *Professori Jokelan* 17 luvun 34 §:ään ehdottama lisäys on samansuuntainen.

Rikosuhripäivystyksen mukaan poliisille tulisi säätää velvollisuus ilmoittaa asianomistajalle, jos hänen juttunsa tutkinta jostain syystä viivästyy tai tutkinta keskeytyy.

Rikosuhripäivystys ehdottaa väestötietolain muuttamista siten, että henkilötunnuksen muuttaminen olisi erittäin painavasta syystä mahdollista.

Demla kritisoi prosessiuudistusten toteuttamista pieninä osauudistuksina.

Eräissä lausunnoissa kiinnitetään huomiota oikeudenkäynnin julkisuutta koskeviin näkököhtiin.